

Manuel Vázquez Montalbán

Biografie

Toen Manuel Vázquez Montalbán in 1939 in de volkswijk Raval in Barcelona werd geboren, zat zijn vader in de gevangenis, veroordeeld wegens zijn activiteiten voor de Partido Socialista Unificado de Cataluña (PSUC). Zijn moeder, de historica Ana Sallés, hield in die tijd als naaister het gezin draaiende. Pas toen Manuel vijf jaar oud was, leerde hij zijn vader kennen. Later, nadat hij journalistiek, filosofie en letterkunde had gestudeerd, was het voor hem vanzelfsprekend, in de politieke voetsporen van zijn vader te treden: in 1961 werd hij ook lid van de PSUC. Het jaar daarna werd hij door een krijgsraad voor zijn rol in het verzet veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. In die tijd schreef hij in de gevangenis van Lérida een boek over de journalistiek in Spanje.

Na zijn vrijlating uit de gevangenis ging Vázquez Montalbán als freelancejournalist artikelen schrijven voor tijdschriften als Siglo XX en Triunfo, die door de censuur nauwlettend in de gaten gehouden werden. In 1966 werd zijn enige kind, Daniel Vázquez Sallés, geboren, die later eveneens schrijver en journalist werd. Manuel Vázquez Montalbán overleed na een zeer productief schrijversbestaan plotseling op 64-jarige leeftijd op het vliegveld van Bangkok aan een hartstilstand, nadat hij een reeks lezingen had gegeven over het schrijven van literaire thrillers. Na de crematie werd, in overeenstemming met zijn wens, zijn as verstrooid in de buurt van het wereldberoemde restaurant El Bulli in Cala Montjoi bij Rosas.

Bibliografie

In de loop der jaren ontwikkelde Vázquez Montalbán zich tot een veelzijdig auteur: behalve journalist en essayist was hij ook romanschrijver en dichter en stelde hij bloemlezingen samen. Hij schreef niet alleen over politiek, maar ook bijvoorbeeld over sport, gastronomie en literatuur. In de jaren zestig heeft hij enkele boeken uit het Catalaans vertaald. Zijn eerste gedichten publiceerde hij in 1963; in 1969 debuteerde hij als romanschrijver. In die tijd schreef

hij ook verschillende liederen voor de zangeres Guillermina Motta.

Het eerste deel van zijn detectiveserie Pepe Carvalho, die uiteindelijk 23 delen zou omvatten, werd gepubliceerd in 1972, het laatste deel in 2004. Behalve een serie spannende detectives vormt de reeks tezamen een sociaal-politieke kroniek van Spanje vanaf de laatste jaren van het Franco-bewind. Verder schreef Vázquez Montalbán met plezier verschillende boeken over kookkunst, onder meer een werk over gastronomie wereldwijd.

In Nederlandse vertaling

De pianist
vertaling Saskia Otter
Uitgeverij Agathon
ISBN 90-269-5150-7, 1989
270 pagina's

Autobiografie van generaal Franco
vertaling Saskia Otter
Menken Kasander & Wigman Uitgevers
ISBN 90-74622-11-9, 1994
763 pagina's

Galíndez, spoorloos verdwenen
vertaling Saskia Otter
Uitgeverij De Geus
ISBN 90-5226-273-X, 1995
604 pagina's

uit de Pepe Carvalho-serie:

Voetbal is oorlog:
buitenspel in Barcelona
vertaling Maria Florenza Rodellar
Uitgeverij Signatuur
ISBN 90-5672-004-X, 1996
310 pagina's

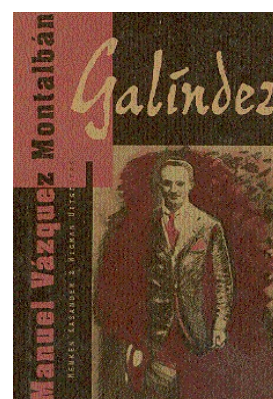
Tahiti ligt bij Barcelona
vertaling Francine Mendelaar
Uitgeverij Signatuur
ISBN 90-5672-013-9, 1997
244 pagina's

Tango in Buenos Aires
vertaling Francine Mendelaar
Uitgeverij Signatuur
ISBN 90-5672-025-2, 1999
442 pagina's

In *El pianista* (1985) wordt in retrospectie het dilemma geschetst waarvoor vele Spaanse kunstenaars zich in de Franco-tijd geplaatst zagen: ofwel in ballingschap gaan en zich buitenspel plaatsen, ofwel in het land blijven en het politieke klimaat verdragen. De kern van het verhaal is de ontmoeting tussen een componiste die Spanje onder druk verliet en een pianist die vond dat het zijn verantwoordelijkheid was om in het land te blijven. Zij vierde triomfen in het buitenland, maar keert zodra dat mogelijk is naar haar vaderland terug; hij eindigt roemloos als barpianist. Bij hun confrontatie blijkt dat de invloed van de politieke ontwikkelingen bij hen beiden diepe sporen heeft achtergelaten.

De roman *Galíndez* (1990) is gebaseerd op een waargebeurde geschiedenis. In een mix van reportage en fictie vertelt Vázquez Montalbán in deze roman over het leven van Jesús de Galíndez, een advocaat, Baskisch strijder in de Burgeroorlog en vertegenwoordiger van de Partido Nacional Vasco. In ballingschap in de VS deed Galíndez onderzoek naar Latijns-Amerikaanse dictators, in het bijzonder naar Rafael Trujillo van de Dominicaanse Republiek. In 1956 werd hij in New York ontvoerd, kort nadat hij de resultaten van zijn onderzoek had gepresenteerd. Daarna werd nooit meer iets van hem vernomen; het spoor eindigde in de Dominicaanse Republiek. Vázquez Montalbán bedacht het vervolg: 32 jaar later doet een Amerikaanse studente, Muriel Colbert, onderzoek naar wat er gebeurd kan zijn met Galíndez. Dezelfde duistere krachten die met Galíndez afrekenden, brengen haar nu ook in gevaar. In 1993 werd dit boek onder regie van Gerardo Herrero verfilmd als *El misterio Galíndez*.

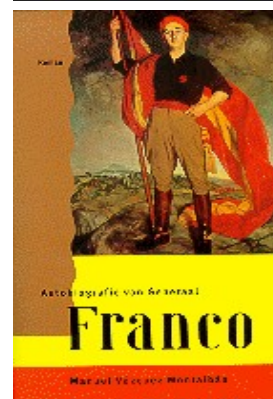

In *Autobiografía del general Franco* uit 1992 rekt Vázquez Montalbán overtuigend en onverbiddelijk af met de dictator die hemzelf en zo vele anderen decennialang het leven vergalde. Dit is een vlijmscherpe satire, gebaseerd op ervaringen uit zijn directe omgeving, aangevuld met gedegen dossieronderzoek. Franco, *el Caudillo*, komt naar voren als een bekrompen, ijdele despoot. Het is een portret, even genadeloos als Franco zelf tijdens zijn leven was; het verleden blijkt nog niet verwerkt.

Typering

Als dichter werd Manuel Vázquez Montalbán door Josep María Castellet in een bloemlezing uit 1970 gerekend tot de *nueve novísimos poetas españoles*, de negen meest vernieuwende Spaanse dichters sinds de Burgeroorlog. In zijn geval gold dat vooral de dichtbundel *Una educación sentimental* uit 1967. In zijn gedichten en romans is hij ludiek, ironisch, geëngageerd en kritisch. Altijd toonde hij grote betrokkenheid bij de gevolgen van het regime voor het openbare leven. Grappig is, dat in alle delen van de Carvalho-serie aandacht wordt besteed aan gastronomie, bijvoorbeeld met de uitwerking van een recept van een beroemd gerecht. Artikelen en essays schreef hij ook wel onder welgekozen pseudoniem, bijvoorbeeld Sixto Cámara, naar een 19e-eeuwse utopisch-socialist. Zelf achtte hij geen onderwerp te min om over te schrijven, wat volgens hem de toonaangevende literaire wereld wél te verwijten was. Hij benadrukte ook altijd dat hij gastronom en Barcelona-supporter was.

Erkenning

Bij het grote publiek werd Vázquez Montalbán verreweg het meest bekend door de detective-serie rond Pepe Carvalho. In de loop der jaren werd hij met diverse literaire prijzen geëerd. Voor *Los mares del sur* uit 1979 (*Tahiti ligt bij Barcelona*) kreeg hij de Premio Planeta van dat jaar. Met *Galíndez* (1990) verwerfde hij in 1992 de Europese Literatuurprijs en in 1995 de Premio Nacional de Literatura. *Autobiografía del general Franco* uit 1992 werd bekroond met de (gedeelde) Literatuurprijs Ennio Flaiano 1994 en in 1995 ontving Vázquez Montalbán de Premio Nacional de las Letras Españolas als waardering voor zijn gehele oeuvre. Postuum werd hem in 2006 de Catalaanse Premio Carvalho toegekend.

De meeste romans en detectives van Manuel Vázquez Montalbán zijn in het Spaans nog moeiteloos verkrijgbaar. Vrijwel zijn gehele journalistieke werk van 1962 tot 2003 wordt de komende jaren in drie omvangrijke bundels heruitgegeven. Zijn naam leeft, behalve in zijn uitvoerige nagelaten oeuvre, onder meer voort in naar hem genoemde straten en instituten in verschillende Spaanse steden.

Nederlandse vertalingen

De Nederlandse vertalingen van boeken van Vázquez Montalbán zijn nog slechts tweedehands en in bibliotheken te vinden. Van de Pepe Carvalho-serie werden slechts enkele delen in het Nederlands vertaald. Die beperkte selectie geeft wel een goede indruk van de lakonieke schrijfstijl en meeslepende verteltrant van Vázquez Montalbán. Ook in de vertalingen – alle van de hand van Saskia Otter – van zijn meer doorwrochte werken zijn stijl, toon en wijze van formuleren goed getroffen. In deze romans, *De pianist*, *Autobiografie van generaal Franco* en *Galíndez, spoorloos verdwenen*, blijkt dat deze belangwekkende auteur aanzienlijk meer diepgang bezat dan hij zelf wel eens suggereerde: een levensgenieter, maar beslist niet oppervlakkig.

Heleen Peeters, 10 augustus 2010